

การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 8

Academic Administration According to the Four Sangahawatthu Principles
in the 21st Century of Phra Pariyattidhamma School Under the Study
Area of Phra Pariyattidhamma General Department Region 8

พระมหานันทวัฒน์ กนต์सार (นิตยโรจน์)¹,

สุนทร สายคำ² และ เกษม แสงนนท์³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Phramaha Nantawat Kantasaro (Nitiyarot)¹,

Sunthon Saikham² and Kasem Saengnont³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Aithor, Email: nuntawat.nitiya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 และ 2) เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 รูป/คน

* ได้รับบทความ: 27 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2567

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2) แนวทางการบริหารงานวิชาการควรประกอบไปด้วย หลักทาน ได้แก่ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน การยึดหลักทานในการปฏิบัติงาน เป็นพฤติกรรมที่มีประโยชน์ผู้ปฏิบัติงาน โดยเป็นทั้งเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หลักปิยวาจา ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติหน้าที่วิชาการต้องมีการสื่อสารที่ประกอบไปด้วย เมตตาจิต การใช้ถ้อยคำสุภาพ มีความจริงใจ มีประโยชน์ และรู้จักกาลเทศะในการสื่อสาร หลักอัตถจริยา การทำตนให้เป็นผู้มีประโยชน์ เป็นการอุทิศตนในการพัฒนาปรับปรุงงาน หลักสมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสมและการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ ในการมุ่งพัฒนางานของตน อีกทั้งการวางตัวให้เหมาะสมจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการสร้างความน่าเคารพเชื่อถือให้กับบุคคลอื่น ๆ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; หลักสังคหวัตถุ 4; ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to (1) study the state of academic administration based on the Four Saṅgahavatthu Principles in the 21st century of educational institutions under the Office of Phrapariyattidhamma Educational Service Area 8, and (2) propose a guideline for academic administration based on the Four Saṅgahavatthu Principles in the 21st century of educational institutions under the Office of Phrapariyattidhamma Educational Service Area 8. This mixed-methods research included both quantitative and qualitative approaches. The quantitative component involved a questionnaire with a sample of 205 participants, analyzed with percentages, means, and standard deviations. The qualitative component involved interviews with 12 key informants.

The research results were as follows:

1. The state of academic administration based on the Four Saṅgahavatthu Principles in the 21st century of educational institutions under the Office of Phrapariyattidhamma Educational Service Area 8 was found to be at the highest level overall.

2. The guidelines for academic administration should include the following principles: Generosity (Dāna): including material giving, giving of teachings, and forgiveness;

adhering to the principle of generosity in practice benefits practitioners and serves as a moral anchor; Kind Speech (Piyavācā): administrators and academic personnel should communicate with compassion, using polite language, sincerity, and appropriateness; Beneficial Actions (Atthacariyā): this involves dedicating oneself to improving and developing work through beneficial behavior; Equal Treatment (Samānattatā): maintaining consistency in work and behavior, focusing on continuous improvement, and establishing a respectful and credible stance among peers.

Keywords: Academic Administration; Sangha Vatthu 4; 21st Century

บทนำ

การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นของคนทุกคนในสังคม เพราะการศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการทำให้คนเกิดกระบวนการรับรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การดำรงชีพอาชีพ ทักษะคิด ศักยภาพ ทักษะความสามารถ เป็นต้น เดิมทีการศึกษาของคนไทยนั้นแรกเริ่มจากวัด โดยมีพระภิกษุเป็นครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับผู้เป็นศิษย์ วัดจึงมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ยุคโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการพัฒนาระบบการเรียนการสอนมาตลอด เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ในปัจจุบันสถาบันทางการศึกษาของพระภิกษุ ได้มีการจัดการบริหารทางการศึกษาโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 แผนก ได้แก่ พระปริยัติธรรม แผนกธรรม พระปริยัติธรรม แผนกบาลี พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และพระปริยัติธรรม แผนกอุดมศึกษา (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการ และมีกระบวนการบริหารโรงเรียนครอบคลุมงานทั้ง 4 คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป และเพื่อตอบสนองนโยบายแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561) การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษาเพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันอย่างเต็มศักยภาพ มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ปัจจุบันเป็นยุคสมัยใหม่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงยังเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทักษะที่จำเป็นในสังคมความรู้ คือ ทักษะการคิด วิเคราะห์ ทักษะในการเลือกสรรและประมวลข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่อย่างมากมาย การจัดศึกษาและการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล (ชลณา ม่วงหวาน, 2563) ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของครูจึงได้ถูกปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้ทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อม และพัฒนาตนเองให้ทันยุคสมัยเสมอ (ปรีชา นาราตี, 2564)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 รับผิดชอบดูแลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองคาย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร และจังหวัดบึงกาฬ โดยมีจำนวนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในสังกัดทั้งหมด 42 โรง และมีบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 490 รูป/คน (สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาศึกษา เขต 8, 2566) ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 และพบเจอปัญหา อาทิ ความจำเป็นในการปรับการบริหารจัดการของการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาบุคลากรให้ดำเนินงานด้วยความราบรื่น สมัครงานสามัคคี ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ ดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีการจัดการเรียนการสอนทันต่อยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้วิจัยได้นำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อันเป็นธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ โดยประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวางแผนในการพัฒนาการบริการด้านงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยใช้รูปแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีการใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนำข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) วิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) ตำรา บทความและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ ในการวิจัย

2.2 เครื่องมือวิจัย แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

2.3 การเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Survey) คือ การนำเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บ ข้อมูลในเขตพื้นที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้นำมาประเมินผลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ

2.5 การสรุปผลการวิจัย เมื่อได้ข้อมูลผู้วิจัยนำมาอภิปรายและสรุปและนำเสนอเป็นรายงาน การวิจัยต่อไป

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลทางสถิติ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 รับผิดชอบดูแลโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองคาย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร และจังหวัด บึงกาฬ โดยมีจำนวนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ในสังกัดทั้งหมด 42 โรงเรียน และมีบุคลากรทางการศึกษา 449 รูป/คน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทางสถิติของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

จังหวัด	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู		รวม
		พระภิกษุ	คฤหัสถ์	
อุดรธานี	20	58	153	211
หนองคาย	11	40	100	140
สกลนคร	8	11	55	66
บึงกาฬ	3	7	25	32
รวม	42	116	333	449

3.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ใช้สูตรคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan ซึ่งผู้วิจัยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 205 คน

3.2 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 รูป บุคลากร ผู้ปฏิบัติงานหน้างานวิชาการ จำนวน 6 รูป/คน และครูผู้สอนจำนวน 3 รูป/คน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4.2 นำแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ที่ได้ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ

4.3 ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสำรวจกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

เบื้องต้นผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล พร้อมทั้งยื่นตัวอย่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ และนัดหมายการสัมภาษณ์ เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

5.2. แบบสอบถาม (Questionnaire)

เบื้องต้นผู้วิจัยดำเนินการนำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลบุคลากร และทำการแจกแบบสอบถามจำนวน 212 ฉบับ โดยการแจกตามโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 เมื่อทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบและตรวจความถูกต้อง จึงไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย หรือ SPSS เพื่อนำมาหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูล

ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ตามสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean = $\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ตามสังคหวัตถุ 4 เป็นการวัดระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัย จะใช้เกณฑ์การแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ ตาม Likert Scale ได้แก่

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด หรือไม่เคยมีการปฏิบัติเลย

6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

แบบสอบถามปลายเปิด (Opened Questions) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน ตามแบบอุปนัยวิธี รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 205 คน/รูป ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนจำนวน 164 คน/รูป คิดเป็นร้อยละ 80 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 181 คน/รูป คิดเป็นร้อยละ 90.20 ประสบการณ์ในการทำงานระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 87 คน/รูป คิดเป็นร้อยละ 42.40

2. การผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1) การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ด้านหลักอรรถจริยา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

2) การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ด้านหลักสมานัตตตา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

3) การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ด้านหลักปิยวาจา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

3. ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ควรประกอบไปด้วย หลักทาน จำแนกออกเป็น อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน กล่าวคือ การปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การให้ทานนั้นถือเป็นหลักธรรมเบื้องต้นของการปฏิบัติหน้าที่สำหรับบุคลากรในสถานศึกษาของโรงเรียน จะเห็นได้ว่าเบื้องต้นบุคลากรผู้สอนต้องยึดหลัก “ธรรมทาน” คือ การให้ความรู้ การให้คุณธรรมต่อผู้เรียนด้วยความเมตตาและปรารถนาดี เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในภายภาคหน้า สำหรับผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น การยึดหลักทานในการปฏิบัติงาน เป็นพฤติกรรมที่มีประโยชน์ผู้ปฏิบัติงาน โดยเป็นทั้งเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นสิ่งที่จะช่วยในการพัฒนาบุคลากรอีกด้วย หลักปิยวาจา ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติหน้าที่วิชาการต้องมีการสื่อสารที่ประกอบไปด้วยเมตตาจิต การใช้ถ้อยคำสุภาพ มีความจริงใจ มีประโยชน์ และรู้จักกาลเทศะในการสื่อสารหลักอภัยจริยา การทำตนให้เป็นประโยชน์และการฝึกตนให้เป็นผู้มีประโยชน์ โดยลดความเห็นแก่ตัว เป็นการอุทิศตนในการพัฒนาปรับปรุงงานในหน้าที่ตน และสถานศึกษาของตนให้ดียิ่งขึ้น และสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น หลักสมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสม และการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ จะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับบุคลากร เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา (หรือผู้ใต้บังคับบัญชา) และการมีความสม่ำเสมอในการมุ่งพัฒนางานของตน หรือกระทำการที่ถูกต้อง ทำให้การพัฒนาตนเองดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งการวางตัวให้เหมาะสม จะเป็นพื้นฐานที่ดีในการสร้างความน่าเคารพเชื่อถือให้กับบุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาหรือหน่วยงานนอกสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน

พระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้ การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ด้านหลักอรรถจริยาอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ด้านหลักสมานัตตดาอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ด้านหลักปิยวาจา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ส่วนด้านหลักทานอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์ (จันเจียด) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า สภาพการบริหาร อยู่อยู่ในระดับมากทุกหัวข้อ

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 พบว่า ด้านหลักทาน คือ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน หลักปิยวาจา ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติหน้าที่วิชาการต้องมีการสื่อสารที่ประกอบไปด้วยเมตตาจิต การใช้ถ้อยคำสุภาพ มีความจริงใจ มีประโยชน์ และรู้จักกาลเทศะในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวนันท์ สารคำ ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนในการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม หรือ คำหยาบคาย ควรพูดชี้แจงอธิบายเหตุผลพูด “ขอบคุณ” เมื่อภารกิจที่ปฏิบัติร่วมกันสำเร็จลุล่วง ยินดีและพร้อมรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาพัฒนาตนเองในด้านการศึกษา หลักอรรถจริยา การทำตนให้เป็นประโยชน์และการฝึกตนให้เป็นผู้มีประโยชน์ โดยลดความเห็นแก่ตัว เป็นการอุทิศตนในการพัฒนาปรับปรุงงานในหน้าที่ตน และสถานศึกษาของตนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์ (จันเจียด) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถจริยา ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ตามโอกาสสมควร หลักสมานัตตดา การวางตนให้เหมาะสมและการปฏิบัติตน และการมีความสม่ำเสมอในการมุ่งพัฒนางานของตน รวมทั้งการวางตัวให้เหมาะสมด้วย

ข้อเสนอแนะ

1) ทาน (การให้) การบริหารงานวิชาการควรมีการกำหนดรางวัล ผลตอบแทนที่ชัดเจน เพื่อเป็นแรงจูงใจเชิงบวกให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ดีเยี่ยม หรือมีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

2) ปิยวาจา (พูดจาไพเราะ) การพัฒนาทักษะการพูดเป็นศิลป์ที่ควรมีการพัฒนาภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในการปฏิบัติงาน และควรเน้นการสื่อสารระบบสองทาง (Two-way Communication) เพื่อพัฒนางานซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติงาน

3) อัตถจริยา (การทำตนให้เป็นประโยชน์) ผู้บริหารควรผลักดันให้บุคลากรมีกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสังคม ชุมชน เพื่อเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมของสถานศึกษา

4) สมานัตตตา (ความสม่ำเสมอ) ผู้บริหารควรยึดมั่นในหลักการ และวางตนให้มีความเหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดี รวมทั้งพัฒนาตนเองให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ได้แนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชลนา ม่วงหวาน. (2563). รายงานผลการดำเนินงาน ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21. กาญจนบุรี: กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา.
- ปรีชา นาราตี. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2561). คู่มือการตรวจสอบและประเมินผลข้อเสนอการวิจัยของ หน่วยงานภาครัฐที่เสนอของบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ตามมติคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2563. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาศึกษา เขต 8. สถิติข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาศึกษา. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2566, จาก http://www.debeight.org/data_15234_1